

Notiser

TVÅKUVERTSPROBLEMET ENLIGT SMULLYAN

I *Filosofisk tidskrift* dikuterades för flera år sedan det så kallade kuvertproblemet eller tvåkuvertsproblemet. Det är väl numera löst. Men Eric Johannesson vid Filosofiska institutionen på Stockholms universitet har nyligen uppmärksammat följande variant av problemet, som har konstruerats av den kände logikern Raymond Smullyan. Det tål att tänka på.

Låt A och B vara två kuvert som du ska välja mellan. Ett av kuverten innehåller dubbelt så mycket pengar som det andra. Låt säga att du står och håller i A men funderar på att byta till B. Följande två resonemang tycks då lika giltiga:

1. Låt X vara mängden pengar i A. I så fall innehåller B antingen $2X$ eller $X/2$. Det innebär att om du byter till B så tjänar du antingen X eller förlorar $X/2$. Alltså är den potentiella nettovinsten av att byta alltid *dubbelt så stor* som den potentiella nettoförlusten.

2. Låt X vara mängden pengar i det kuvert som innehåller minst, och låt $2X$ vara mängden pengar i det kuvert som innehåller mest. A innehåller antingen X eller $2X$. Det innebär att om du byter till B så vinner du antingen X, eller så förlorar du X. Alltså är den potentiella nettovinsten av att byta alltid *lika stor* som den potentiella nettoförlusten.

Men (1) och (2) motsäger varandra: den potentiella nettovinsten kan inte både vara *dubbelt så stor* och *lika stor* som den potentiella nettoförlusten. Var beror detta på?

Referenser

Smullyan, R. 1992. *Satan, Cantor, and Infinity: Mind-Boggling Puzzles*, s. 189–92. New York: Knopf, .

För en analys av det vanliga tvåkuvertsproblemet:

Broome, John. 1995. "The Two-Envelope Paradox". *Analysis* 55, nr 1, s. 6–11.

Chalmers, David J. 2002. "The St. Petersburg Two-Envelope Paradox". *Analysis* 62, nr 2, s. 155–57.

EN ANVÄNDBAR VERSFORM

Det finns antagligen vissa läsare av *Filosofisk tidskrift* (och andra tidskrifter) som inte vet vad det engelska ordet ”clerihew” betyder. Det betecknar en fyraradigt dikt, rimmad enligt mönstret AABB, med ojämna rader, ofta med biografiskt innehåll. Exempelvis:

*Did Descartes
Depart
With the thought
”Therefore I’m not”?*

Eller följande:

*John Stuart Mill,
By a mighty effort of will,
Overcame his natural bonhomie
And wrote ”Principles of Political Economy”*

Dikter av denna typ uppfanns av Edmund Clerihew Bentley – därav versformens namn – i och med att han år 1794 kom på följande:

*Sir Humphry Davy
Abominated gravy.
He lived in the odium
Of having discovered sodium.*

En filosof, som enligt egen utsago under sin skoltid var en framstående författare av clerihews, var Alfred J. Ayer. Han kallades på den tiden ”Hot Ayer”, vilket han inte alls gillade. Men kanske hade det något att göra med hans clerihews?

Ytterligare ett exempel. Om den framstående Platonöversättaren Benjamin Jowett, som på artonhundratalet var professor i grekiska och senare blev Master of Balliol College i Oxford skrevs år 1875 följande mer kunskapsteoretiska clerihew:

*First come I. My name is Jowett.
All there is to know I know it.
I am Master of this College,
What I don’t know isn’t knowledge.*

NYA BÖCKER (SOM SKICKATS TILL REDAKTIONEN)

David Abrams bok *Sinnenas ekologi – om varseblivning och språk i en mer än mänsklig värld* har utkommit i svensk översättning, Litteraturhuset 2013.

Olika aspekter av ondska gestaltas i *Rättan och andra onda berättelser* av Melker Garay, Norlén och Slottner 2013.

På förlaget Fri tanke har utgivits *Tivolarens guide till nya testamentet* av historikern Lennart Lundmark.

Sara Lundberg har utgivit en bilderbok, *Öjvind och världens ände*, Alfabet 2013.

På Meänkielen förlaaki har 2013 utgivits *Bydåren i boken om ingenting och Språket som tjänare eller härskare* av Birger Winsa.

Rickard Ohlsson har utgivit en bok med titeln *Filosofi – från Sokrates till Anderberg*, BTJ Förlag 2013. Det är en väsentligt utvidgad upplaga av en bok som först kom ut 2008. Tjugonio filosofer som ofta efterfrågas på biblioteken presenteras, varav tre svenska.

HANDLINGSFRIHET

I David Humes efterföljd kan man anse att så kallade naturlagar helt enkelt är (beskrivningar av) regelbundenheter i det som faktiskt sker. I så fall är de åtminstone delvis beroende av vad vi gör. Om vi hade gjort något annat, så hade naturlagarna behövt vara delvis annorlunda än de är. I denna mening skulle vi alltså ha kunnat ”bryta” mot de naturlagar som faktiskt gäller i vår värld. Men det innebär inte att det inte också kan finnas naturlagar som vi inte *kan* bryta mot. Vi kan t.ex. välja ut något som vi tror skulle strida mot naturlagarna (vilka de nu är) – t.ex. att kliva ut genom fönstret och falla uppåt – och se om vi lyckas. Gör vi inte det, hur mycket vi än försöker, så kan vi misstänka att det finns någon naturlag som vi inte kan bryta mot. Men detta visar ju inte att det inte finns *andra* naturlagar som vi *kan* bryta mot. (Denna uppfattning om handlingsfrihet och naturlagar framfördes i en festskrift till Harald Ofstad på dennes femtioårsdag 1970, men det verkar inte som om den är särskilt populär bland filosofer).

OM ORDS BETYDELSER

Den numera avlidne logikern Per Lindström konstruerade för några år sedan följande dialog, avsedd för *Filosofisk tidskrifts* notiser:

- Hur skall jag ta reda på vad ett ord, t.ex. ordet ”röd”, betyder?
- Du skall titta på hur det används. Det enda du kan, och behöver, veta är hur ordet används.
- Men hur skall jag ta reda på vad ordet ”används” betyder?
- Du skall titta på hur det används. Det enda du kan, och behöver, veta är hur det anv. . . ???

Ja, det låter paradoxalt. Men vad visar det egentligen? Visar det att man inte kan ta reda på vad ord betyder genom att studera deras användning? Hur ska i så fall ordboks författare bete sig? Är alla ordböcker

värdelösa? Ingen av tidskriftens läsare har ännu hört av sig med någon kommentar till Lindströms dialog. Det vore på tiden att någon gör det.

IDENTITET

Saul Kripke noterar i sin klassiska bok *Naming and Necessity* att det finns filosofer och logiker som anser att $x = y$ om och endast om "x" och "y" är namn på samma objekt. Kripke förundras över detta. Såvitt han vet är "x" och "y" nästan aldrig namn på något – utom på någon enstaka person inom "the militant black nationalist movement". Normalt är ju "x" och "y" inte namn, utan variabler.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Uljana Akca* har magisterexamen i filosofi vid Södertörns högskola, *Gustav Alexandrie* är studerande vid Södra Latin i Stockholm, *Lars Bergström* är professor i praktisk filosofi, *Johan Eriksson* är fil. dr i teoretisk filosofi och psykoanalytiker, *Jonas Larsson* är gymnasielärare i filosofi i Sundsvall, *Sofia Jeppson* är fil. dr och forskare i praktisk filosofi i Stockholm, *Simon Rosenqvist* är doktorand i praktisk filosofi i Uppsala, *Henrik Rydén* är doktorand i teoretisk filosofi i Uppsala och *Torbjörn Tännjö* är professor i praktisk filosofi i Stockholm.